

N É P N E V E L Ő .

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton. Előfizetési ár: Egész évre 3 frt Fél évre 1.50.	Főszerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.

TARTALOM: Állami anyakönyvvezetés, nyugdíjsérelmek és tanterv-revizió. Bertalan Vincze. — A legszebb nap. Szecsey Ferencz. — Lapszemle. (Az oktatásról egészségtani szempontból) Dr. Legányi Gyula. — Tárcza: Paedagogiai esetek. Tanító. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Hirdetés.

Állami anyakönyvvezetés, nyugdíjsérelmek és tanterv-revizió.

Nehogy az általános tanító-testület husvéti országos gyűlésével szemben — melyen jellegünknel fogva tényleg részt nem veszünk, de tekintve, hogy abban oly tárgyak és ügyek is megbeszélés tárgyát képezik, melyek minket igen is közletről érdekelnek — tétleneknek tekintessünk: önmagunk reputációja s anyagi viszonyaink remélhető javulása, nemkülönben iskoláink nivójának emelése érdekében egyet-mást én is el akarok mondani.

A szerencsétlen elkeresztelési rendelet okozta pör és patvar, s a családi szentélyben addig sérthetetlennek tartott, a gyermekek hovatarozandóságát érintő szentség-jogok összekuszáltsága nyújtott alapot azon még szerencsétlenebb gondolatra, hogy az anyakönyvek vezetése, a minden körülmények között legilletékesebb kezekből kivétessék, és állami közegekre bizassék; ilyenek hiányában bizonyos körök vonassanak be, a megtisztelő elnevezés munka-körletei közé. E körök közé tartozik a tanítói kar is, mi okot szolgáltatott azon kérdés feltevésére, vajjon az anyakönyvek vezetését a tanítók elfogadják-e vagy sem?!

A tanítók anyagi viszonyait tekintve, nem csodálom, hogy akadnak közülünk, kik azoknak javulása reményében szíves kézséggel adnák beleegyezésüket az illetéktelen jog gyakorlására; de tiltakozom az ellen, hogy ezek hatáskörletükön belül azok a tanítók volnának, kiket magasztos érzelmek s még magasztosabb ideák vezetnek azon a pályán, hol a béke olajágát kell plántálni a kised szívéből az aggkorig. Nem, ők nem tanítók, legyenek katolikusok, protestansok, vagy zsidók. De kérdés, hogy miért? Katolikus szempontból sokkal könnyebb reá a felelet, mintsem gondolnók. A felelet, dacára egyszerűségének, szétbontva mégis igen mélyre ható és pedig azért, mert az anyakönyvek vezetésére, nemcsak százados jognál fogva, hanem a minden vallásban elkerülhetlenül szükséges dogmatikai alapelvek szempontjából is legilletékesebb az egyháznak papi kara. Igenis legilletékesebb, mert ez

van hivatva arra, hogy egyházának dogmatikai alapelvei sérthetetlenek maradjanak, hazafiságuk, állampolgári kötelekük elég garantiát nyujtva, állami ügyekben az adatokat rendelkezésre bocsájtani, de egyébként is ennek ellenében határoznának a törvények, melyek azt kötelezettnek tartanak. Természetesen oly törvényeket értek, melyek a jogegyenlőség elvénél fogva nem kitorásznak mindenben, ahol isteni törvények vannak. Ha pedig a dolog kétség-telenül így áll, akkor érthetetlen, miért akarják egyesek magukat azon közeg ellenében feltolni, mely elvégre is előjárójuk? De vajjon csak a közeg ellen? Nem, egyenesen azon intézmény ellenében, melyben született él és halni fog; mely triánsnál fogva azzal szoros, hogy úgy mondjam elválaszthatlan viszonyban lévén, olyan cselekmények elkövetésének vak eszközévé lenne, melyek sértik vallását, tiszta egyéni meggyőződését, különösen pedig a kath. vallást, melynek dogmatikája nem volt s nem lesz soha alku tárgya. A kath. vallás ugyanis a jogegyenlőségben legragyogóbb, tartván a szabad-akarati cselekményeit szabad elhatározási jognak s nem fátumnak. S ezért mint katolikus tanító a kath. tanítói kar nevében tiltakozom egyes kath. vallásu tanítók ellenében, kik a kath. tanítói kart ellenkezésbe akarják állítani szentegyházunkkal s annak tisztas papi karával szemben.

Bármily kecségetők legyenek is az ígéretek, csak hiu ábránd az egyes törekvések ellenében. Mert feltéve, de meg nem engedve, hogy a katolikus tanítónak a kath., a protestans tanítónak a protestans vallás alapelvei folytán nem engednék meg az anyakönyvvezetést, akkor a papi kar hazafiságát gyanusitanók egyrésztől, másrésztől meg ott volnánk a promblemák megfejtése terén, a hol előbb.

Tehát semmi körülmények között sem, s azt jó lesz megfigyelni. Nem, annál inkább sem, mert az emberek változékonysága folytán egyszer csak arra virradhatnánk, illetve virradhatnának a felekezetek, mint iskolafentartók, hogy a tanítóknak előjáróikkal való látszólagos összeütközésének elkerülése, s ezen összetűzésnek, akár az ügyre, akár egyik vagy másik személyre nézve hátrányos volta,

az államosítás szükségességét léptetné életbe. Ebből nem kérünk; nem kérhet az, ki vallásának, vallása intézményeinek nemcsak hű követője, hanem önzetlen őre is egyszerre. Gondolom erre nézve a válasz ennyiben elegendő.

Éltrevalóbb a vitális érdekekkel összefüggő másik két tárgy t. i. *nyugdíjtörvényben előforduló sérelmek és a tanterv revízió tárgyilagosa megbeszélése*. Ugy hiszem elismerik, hogy mindkettőnek elég régi harciosa vagyok, vindikálhatom magamnak szerény jogomul, hogy egy karra nézve senki sem adott elfogadhatóbb és méltányosabb javaslatokat mint én, ki a szolgálati éveknél 30 évre való redukálását hangoztatva, több ízben bebizonyítottam a revízió keresztül ment törvénynek tarthatatlanságát. Talán szükségtelen a dolog érdemében, hosszabban a tárgynál maradni, mert ismétlésekbe esnék, de hogy megismertessem a sérelmeket, pontonként ide jegyzem.

1. Sérelem az, hogy a nyugdíj-igény a fizetések szerint állapítatik meg, nem tekintve azt, hogy az elemi népiskolákra képezett tanérek oklevelei egyrangúak, és a tanítók nincsenek előléptetési fokozaton alapuló tervezeten kinevezve, véglegesítve, lévén a fizetés és ezzel párhuzamban a nyugdíj-igény is, a miserális választások miatt az eshetőségek s meglepetések szakadatlan láncolatához bilineselve; holott, ha a képesítés egyenrangú s a munkakörlet egy, úgy e nyugdíj-igény is csak egy, vagyis egységes lehet, akár 300 akár 1000 frtos fizetésen; kivéve a helyi körülményeket, illetve az azok által támasztott viszonyokat. Tertium non datur.

2. Sérelem az, hogy míg a tanítói fizetésbe a felekezetenél működő tanítóknál a kántori javadalmazás is betudatik, gunyjára a logikai gondolat-

menetnek, a nyugdíj-igény megállapításánál az semmibe sem vétetik, mintha bizony a kántor és a tanító nem egy személy volna abban a körletben, ahol ő mint kántor-tanító teljesíti missióját. De különben is agyafurt az egész okoskodás, mert t. i. egyes esetben elismerterik az egység, más esetben megtagadtatik az, *egy személyben, egy körletben, egy képesítésben, egy pályán*, hol mindnyájan egyrangúak vagyunk.

3. Sérelem az, hogy a tanító csak teljes rokkantsága bekövetkeztén nyugdíjaztatik; tehát nincs meg a törvényben a humanizmus alapfoka sem. Márpedig tekintve a tanító életét, testi és lelki szervezetének folytonos működésben létezését; tekintve továbbá az újabb tanítói nemzedék halálozási statisztikáját s ezzel egyidejűleg az árvák és özvegyek szaporulatát, valóban épen nem kecségetők a kilátások a nyugdíj-élvezetére; holott pl. a pénzügyőri pályán már elég a 30 év, s talán igazat mondom, a pénzügyőr egyebet sem tett, mint testét edzette s minden előzetes kvalifikáció nélkül kezdte pályáját.

Kell több? de minek, csak ezeket is orvosolhatnók!

Bertalan Vinceze

A legszebb nap.*)

A gyermekkort méltán mondják a boldogság aranykorának. Annyi örömet és boldogságot soha sem élvezünk, mint éppen a gyermekkorban. En-

*) E dolgozat inkább hitoktatási közlönybe való; de tekintettel arra, hogy a felvett tárgy, a tanítókat mint népnevelőket nagyon közlelő érdekli, küldtem be a cikket e becses lap számára.

TÁRCZA.

Paedagogiai esetek.*)

51. Érintkezési villanyosságról készültem előadást tartani. Előre felhívtam tanítványaim figyelmét az érdekes kísérletre, melyet délután bemutatók. Az iskolai muzeumban van egy »Volta«-féle lánc, azon fogom szemléltetni az érintkezési villanyosságot. A természettani óra előtt lehoztam a »láncot« és belefogtam a fémek érintkezése által előidézett villanyosság magyarázatába. Az elmondottakat szemléltetni akarom. (Azóta a módszerem megváltozott, mennyiben előbb mutatom be a kísérletet és csak azután értetem meg a látottakat.) A »Volta«-lánc posztódarabjait higitott kén-savba mártom, kezembe fogom a két vezető sodrónyt, de villanyosságot nem érzek. A gyermekek lesik, mi lesz? Egyesek gyanusan mosolyognak és suttognak; mások az áram hatására gondolnak, de hasztalan. Néhány percig tartott a kínos várakozás, végre, nehogy felsülésem nyilvánossá váljék, kijelentem: fiúk, a lánc el van rontva, azért nem működik. Majd megcsinálom s akkor mutatom be az ígért kísérletet. És csakugyan. Utána

*) A »Népnevelő« XI. és XII. évf. közölt »Paedagogiai esetek« folytatása.

néztem s rá jöttem a hibára. Ennek elhárításával működésbe hoztam az áramot és megvillanyoztatam a fiúkat. Lám, ha azonnal utána nézek, ha a tanítás előtt teszek kísérletet, működik-e a lánc, kikerülhettem volna a szégyent, mely önézetemen ejtetett. Ki tudja, mint vélekedtek tanítványaim az eset fölől? Elhítték-e mindnyájan hogy a »lánc« csakugyan el volt rontva, mikor úgy látták magok előtt, a mint az tankönyvökben le van írva s a mint azt elmondtam. Az ötletszerű s terv nélküli tanítás soha sem sikerülhet. Készületlenül járni az iskolába, vagy kizárólag a tankönyvecskékre támaszkodni annyit tesz, mint a taneredményt föl-áldozni és annyit is jelent, mint bebizonyítani, hogy rossz tanítók vagyunk. Hogy megváltozik a tanszellem s a taneredmény, ha készületlenül lépünk át iskolánk küszöbét! Én ismerem a különbséget. Hát a t. olvasó? . . .

52. Egy haszontalan tanítványom van az iskolában. Oly piszkosan és rongyosan jár oda, hogy külsejétől is undorodom. Aztán meg milyen lusta! Megvette a könyveket, de csak azért, hogy szakgassa, pedig szegény szülők gyermeke. Ha új irkát hoz, azt egy óra alatt befirkálja. Ennélfogva ritkán jut irkához és más írószerhez. Míg társai irnak, ő rendesen tétlenül hever. Néha kirendelem őt a táblához, hadd írjon, néha meg kiküldöm sétálni, nehogy bosszantson bamba nézésével. Anyját

nek utján csak rózsák nyílnak; a tövisek szűrő hatását a gyermekek nem érzik, mert ez a szülőknek jutott osztályrészül.

Igen, mint gyermekek boldogok voltunk mindnyájan. Boldogok, mikor bölcsönket ringatták, boldogok, mikor kedves szüleink arcán láttuk hajnalodni éltünk napjának derűjét; boldogok, mikor a patak partján énekeket zengedezve, virágokat szedegettünk; boldogok, mikor a madárdaltól zengő bérczen, vagy a virágoktól koszoruzott mosolygó völgyeken tettük játszótársaink kíséretében sétainkat. De azt hiszem, még inkább eltöltötte sziveinket a boldogság érzete, még nagyobb fokra hágtott lelkünknek öröme, mikor eszünk használatával már élni tudván, az első szent áldozáshoz járultunk és ekkor nemcsak a föld, hanem az ég is ölelni látzott minket szeretetének melegével.

Ha vannak a gyermekornak mozzanatai, melyek mélyebben hatolnak a lélekbe: ugy ezek közé első helyre, az első áldozást kell tennünk.

És ugyan ki ne emlékeznék vissza gyermekéveiben történt eseményeknek azon legszebb mozzanatára, midőn lelki boldogsága teljes érzetében, az első áldozáshoz járula?

Ha az idő vasfoga minden mást letörölt emlékeink tárházából, azt hiszem, az első áldozás kedves emlékét a maga tisztaságában most is meghagyta nekünk, mert ez mélyebben hatol a lélekbe és eltörölhetetlen nyomokat hágy abban.

Igen! amin gyermekkeblünk hevével és vonzalmával csüggtünk, azt az érettebb kor sem képes kitépni keblünkéből; annak emlékezetére is megdobbzan szívünk.

Az ifjúkori elvek befolyását egész életünkre

nagyon keseríti, hogy oly semmirekélő fia van, hanem részeges apja — ki nemrég börtönben hűsölt — mit sem törődik vele.

Beszélhetek én annak, figyelmeztethetem, korholhatom, nem fog rajta. Kiküldöm a kúthoz, másnap megint piszkosan jön az iskolába. Hiába hivatozom szegénységére, azért ő nem kiméli se könyveit, se ruháját. Hasztalan dicsérem előtte a szorgalmas tanulót, nem veszi föl a megszegnyitést.

Csak tunya és romlott gyermek ne ülne iskolában!

54 tanítványom van, mindegyikök tesz némi előmenetelt, egyedül ő lustálkodik. Már föl is tettem magamban, hogy nem bántom, nem zaklatom kérdéseimmel, maradjon ostobának, ha kedve telik benne, hanem néha megfélelkezem határozatomról és fölhimom. Egy nap szintén felszólítottam, mondaná el a leczkét s ő legnagyobb csodálkozásomra ugy elfujta, akár a lakodalmi kását.

— Hohó fiú, tudsz te tanulni, csak nem akarsz. Ezentul minden nap fölmondod a leczkét s a hányszor nem tanulod meg, annyiszor rád verek ezzel a bottal.

A bottól való félelmében hozzá fogott a tanuláshoz, azonban néha mégis csak rá kell vágnom. Restelve és kedvetlenül teszem, mert rám nézve megszegnyítőnek tartom a drasztikus verést,

mindenki beismeri; s ha talán azoknak tiszta eredeti fényét a későbbi korban történt rossz példák kárhuzatos lehelete s a mulandók kábitó füstje el is homályosítá: a gyermekkorban kapott jó nevelésből kifolyólag, őszinte bánat támad fel bennünk elkövetett hibáink fölött és az isteni malaszt sugara áttörvén lelkünk homályát, ennek fényénél visszazállunk gyermek-éveink édenébe, a földiek posványos köréből, az ifjúkor szentélyébe menekszünk; fölkeressük ott a kedves képeket, elmerengünk szemléletükben, körülaggatjuk azokat az emlékezet virágaival és megöntözzük szemünk harmatával.

Azt hiszem, gyermek-éveire gondolt a költő, midőn a boldogságról irván, ezeket mondja:

Boldogságra kevés csak a jelen,
A multon épül az s az emlékezeten;
Örömeinkre színt s derüt titkon ez ad.
Mint a gyök adja a virág színét, szagát.

Vajjon mi képes, kérdem ezek után, kedvesebb emlékeket lelkünkben előidézni, mint éppen ifjúkorunk legkimagaslóbb képére, mozzanatára: az első áldozásra való visszaemlékezés?

Kedves tanító! megfigyelted jól az első áldozókat? Ha igen, ugy meggyőződhetél, hogy az örömmel mily kedves mosolya sugárzott a gyermekek ártatlan arcán! A boldogság mily képes érzete hullámozott sziveikben! Az örömmel mily könnyei csillogtak szemekben! Egy szóval: mily átszellemülés látszott előmleni minden gyermekben! És miért voltak oly boldogok? Azért, mert egy ünnep, életük legszebb napja derült rájuk. »Első áldozás«, már maga ez a szó mily jól esik lelkünknek. »Ami a harmat a virágnak a mi az eny-

de hát mit tegyek? Nem tűrhetem, hogy a haszontalan tétlenségbe sülyedjen, rontsa a közszellemet s társai gunyotársává váljék. Elég ha figyelmetlenségét elnézem.

53. Mikor a híres »15 krajczáros« rendelet kiadatott, magához hivatott az igazgatóm s megkért, hogy szedjem be a pénzt, én — szerinte — könnyeben tehetem, mint ő, mert annyi a munkája, azt sem tudja, hol áll a feje. Boszankodva fogadtam el a megbizást, mert sértve éreztem magamat általa. Közöltem a rendeletet tanítványaimmal; nagyobb részök még aznap teljesítette, a többiek napról-napra halogatták az »adólerovást«. Egy nap felszólítottam az egyiket, mikor hozza el a pénzt.

— Apám nem akar adni. Azt mondta, hogy a tanító úr maga számára szedi be a 15 krajczárokat.

No Csáky uram, büszke lehet korszakalkotó rendeletére. Valóban virágzóvá tette vele a tanügyet s urakká a nyugalomba vonult tanítókat. (?) Inkább arcul ütött volna a miniszter úr, mint-hogy alkalmat szolgáltatott arra, hogy saját tanítványom sértegeszen.

— Apád tévesen vélekedik, ha azt mondja, hogy a pénzt én vágom zsebre. Minden iskolában fizetik a 15 krajczárokat, neki is kell. A törvény így rendeli.

Néhány nap mulva levelet hozott egy tanítványom. A levél tartalma a következő: »Tanító

hitő forrás a fáradt vándornak, a mi a fényes napsugár a bánatos szívnek : ugyanaz, de még több az első áldozás a léleknek!

Hogy azonban az első áldozás a kívánt gyümölcsöket megteremje, hogy az a gyermekek előtt mindig emlékezetes maradjon : szükséges, hogy arra az előkészület a lehető legpontosabb és leglelküimeretesebb legyen.

De hát — mondja talán valaki — az előkészítés a lelkipásztorok hivatása körébe tartozik; nekem hozzá nincs közöm. Ne mondd ezt! Te kedves tanító, ki a gyermekek vallás-erkölességi nevelését illetően minden tekintetben segítőtje, közreműködője vagy a lelkipásztorok, kérdelek tőled: vajjon a vallásos szellemet előmozdító intézkedések legfontosabbikának üdvös kivitele céljából vonakodnál kisegítője lenni annak, a ki neked más irányban bizonyára többször segítségére, támogatásodra szolgált? Vonakodnál közreműködni a legfontosabb dologban, ott a hol az elmaradás kötelességmulasztással lenne egybekötve? Én ezt nem is akarom elhinni. Sőt inkább, a hol csak megfordultam, mindenütt azt tapasztaltam, hogy a tanítók, felfogván az első áldozásnak a gyermek vallásos életére kiható nagy fontosságát, tehetségük szerint iparkodtak tanítványaikat e fontos lépésnek szerencsés és lelki haszonnal egybekötött megtételére, a plébános, mint hitoktató vezetése mellett előkészíteni. És ez így van jól.

A tanító ugyanis, az egyháznak nagyfontosságú feladatában, az emberi nem oktatásában a lelkipásztorok jobb keze, s ha az állam és emberiségnek nagyobb szolgálatot tenni nem lehet, mintha hiven neveljük és tanítjuk az ifjúságot, nem

úr! Gyuri fiam napok óta zaklat 15 krajczár miatt. Mi jogon kéri azt tőlem? Micsoda rend az? Hát nem fizettem tandíjat, s nem adózom-e eleget az iskolára? Nem hiszem, hogy a 15 krt fizetnem kellene. Talán szivarra, vagy kártyára valója nincs, így akár pénzhez jutni. Engem nem tesz lóvá. Nem bizony. Ajánlom magam.

Amint a goromba levelet elolvastam, rohantam vele az igazgatóhoz.

— Uram, nincs az a hatalom, mely kényszeríthetne, hogy a 15 krajczárokat szedjem be. Tessék olvasni, mit ír egy goromba szülő, s ez napirenden lesz.

Elhagytam az igazgató szobáját. Iskolámban kijelentettem, hogy a hiányzó 15 krajczárokat az igazgató úr fogja beszédeni. Ugy is lett. A szülők a folyó tanévre beiratás alkalmával fizették a 15 krajczár adót. Így lesz a jövőben is. Az igazgató beszédeni s én ment leszek a rágalmozástól.

Hogy a 15 krajczáros rendelet sértő és igazságtalan, azt minden kartársam beismeri. Szégyelheti magát a törvényhozó testület, hogy megszarvazta. Szembetűnőbben nem lehetett volna kimutatni az állam szűkkeblőségét a nemzet napszámosai

Tanító.

helyesen következtek-e, ha azt mondom, hogy a tanító lelkészével együtt iparkodják minden lehető elkövetni, az első áldozásnak, mint a vallásos nevelés egyik leghatalmasabb motivumának, a gyermekek részéről leendő sikeres fölvétele céljából.

Ne elégedjék azért meg csakis a gyónási és áldozási ima-formuláknak betanításával, hanem amennyire tudja, magyarázza meg ő is a szent titkot; iparkodják a gyermekek szívéhez szólni, azokban az alázat, imádás, a hit, remény és szeretet indulatait felgerjeszteni; hogy így a gyermekek megtanulják lelkeiket az áhitat szárnyain a magasba emelni; megtanulják a vigaszt és erősbülést ott keresni, hol a vigasztalás forrása soha ki nem apad. Értesse meg a tanító tanítványával, hogy az Üdvözítő különösen a gyermekeket vette szeretetének oltalma alá, ugyannyira, hogy midőn egykor néhány anya magzatát Jézushoz kívánta bocsátani, és a tanítványok ezt nem engedték megtenni, az Üdvözítő erre a következőket mondá tanítványainak: »Engedjétek a kisdedeket hozzám jönni.« Ezután megölelte őket, és rájuk tevén kezeit, megáldotta.

Legszívesebben fogadja azonban őket és legörömebb száll szívének hajlékába, mikor az első áldozás alkalmával őt felkeresik. »Mint az égen ragyogó nap, mely reggelenként millió és millió harmateppből szórja legváltozatosabb sugarait: éppen úgy kiárasztja Jézus is mennyei kegyelmének sugarát a gyermekek lelkeibe, és megérleli azokban a ker. erényességnek gyengéd bimbóit, hogy azok kinyilván, jótékony illatot terjesszenek.« Schultz K.

Az igaz, hogy ezen előkészítés inkább a lelkipásztorok illeti; de mennyivel van megkönnyebbitve ennek a munkája s mennyivel hamarabb juthat ez célhoz, ha ezen fontos és sok fáradtságot igénylő lépéshez a tanító is iparkodik a gyermekeket előkészíteni; különösen oly helyeken, hová a nagy távolság, rossz út és más akadály folytán a lelkipásztor kevésbé mehet el.

Elhiszem, hogy ezáltal meg van nehezítve a tanító munkája; mert ekkor a közönséges mindennapi tanítás keretén kívül eső tárgyat kell neki felőlelni és azt a gyermekekkel megértetni, de gondolja meg, hogy oly dologban fárad, melynél szebb és magasztosabb nem létezhetik egy népnevelő előtt. Fáradtsága, a hiven teljesített kötelesség megnyugtató tudatán kívül, gazdag jutalomra találand még a gyermekek szíveiben is, kik mindig élénk emlékekben fogják tartani azon tanítókat, kik őket éltők ezen legszebb napjára előkészítették.

Nagyon tanácsos, hogy a gyermekek első áldozása bizonyos ünnepies módon történjék. Nálam az ünnepély következőképen folyt le: Fehérváron beharangozáshoz a gyermekek anyjok, illetve keresztanyjok kíséretében a templomba mennek. Magától értetődik, hogy mindannyian a legünnepesebb ruhát öltik ez alkalommal magukra. A leányok lehetőleg fehérbe öltözzék. Fejüket koszoru díszíti, mely az ártatlanság jelzésére szolgál. A templomba érven, itt a szentségbe foglal-

nak helyet és félkörben letérdepelnek egymás mellé. A szülők gyermekeik háta mögött vannak. A rend fenntartásáról az egyik tanító gondoskodik. A 3-szori csemetésre elnémul az orgona és a gyermekek énekelve mondják el a tanító vezetése alatt a közgyónást. Ennek végeztével a lelképásztor intéz az áldozókhoz rövid alkalmi beszédet, mialatt ezek megújítják a keresztségben tett fogadalmakat. A szent pillanat elérkezésekor keresztet vetnek magukra és mély áhitattal veszik magukhoz az Ur Jézus szent testét. Ez alatt a szülők jobbjukat gyermekük vállára helyezik, így akarván kimutatni, hogy szülői gondoskodásuk oltalma alatt iparkodnak továbbra is nevelni magzatjaikat, s mindaddig éber figyelemmel kísérik lépésüket, míg csak a szülői ház szentélyében nyert nevelés talizmánjával fölverte, az élet nagy útjára nem lépendenek. Áldozás után ismét rövid szózat ugy a gyermekekhez, mint a szülőkhöz. A szertartás végeztével, kiosztatnak az emléktárgyak u. m. imakönyvecskék, képek, olvasók stb.

Ilyenformán, azt tartom, elég széppé és kedvessé tesszük a gyermekek előtt az áldozás napját.

Két év előtt történt, hogy egy 9 éves leánykát a halál éppen akkor ragadott ki az édes anya ölelő karjai közül, midőn az egy hét múlva az első áldozáshoz járulandó lett volna. A leányát vesztett anya, eljött fehérvasárnapon a templomba, eljött, hogy a szép és kedves ünnepnek tanuja legyen. Látta a fiukat és leányokat diszes ruhába öltözve, áhitattal összekulcsolt kezekkel az oltár körül térdepelni; látta arczukon a boldogság fényét sugározni. Látta az anyákat gyermekök mellett, a földi örömeiket messze túlhaladó boldogság arjában úszni, látta szemeikben a meghatottság könnyűit ragyogni. Látván mindezeket, ő is könyezett. Könyezett a szegény; de a fájdalom és keserűség könnyűit hullatta. Bánatának okát ne keressük; tudjuk azt, hogy ennek éle azért gyötörte őt, mert szeretett leánykáját az első áldozók sorában nem láthatta. — »Istenem, Istenem! mondotta nem egyszer magában, miért nem engedted ezen szép napot nekem és leányomnak megélni?«. Mire után tudtam meg, hogy a fájdalom annyira erőt vón rajta, hogy a templomban elájult és ily állapotban vitték a szegény anyát haza. (Ez megtörtént.)

Hogy mily kedves és maradandó emléket hagy maga után az első áldozás, ennek bizonyására álljon végre a következő történet.

»Első Napoleon, midőn még mint tábornok Olaszországban vívta Franciaország csatáit, bizonyos napon több tisztársával ugyanegy asztalnál lakomázott, mely alkalommal az emberi boldogságról is előkerült a szó, s a jelenlevők egyike azon kérdést tevő föl: vajjon melyik volt mindenkinek életében legboldogabb napja? Mindenki elmondá életének legboldogabb napját. Egyiknek legboldogabb napja volt, midőn a csatában az első sebet kapta a hazáért; a harmadiknak, midőn az ellenségen először győzedelmeskedett, s így tovább. Amint Napoleonra került a sor, ő felelet helyett maga elé nézett és elgondolkozék. Társai, midőn

soká váraoztak, felkiáltának: »Napoleon nem tudja, melyiket nevezze legboldogabbiknak, azon dicső napok között, melyek annyi győzelmet okoztak neki! és igaza van, mert rá nézve egyik boldogabb volt mint a másik.« »Nem ugy barátaim« — felelé Napoleon — »nagyon is tisztában vagyok arról, vajjon melyik volt életemnek legboldogabb napja, s csak azon gondolkozom: kimondjam-e, s lesz-e közöttetek, a ki azt elhiszi? A vidor francziák előre is valami jó ötletet sejtven, sürgették Napoleont, csak nevezze meg élete legboldogabb napját, mert azt ők neki mindenesetre elhiszik.« »Ha így van — mondá most a hős tábornok — kimondom, hogy életemnek nem volt boldogabb napja, mint midőn először járultam az Ur asztalához.« A katonák mindent vártak inkább, mint ezt, s a legtöbbszörnek gunyos mosoly vonult el ajkain; de ült Napoleon mellett egy ősz tábornok, a kinek szemei e szavakra könyekkel teltek meg. Ezt észrevevén a nagysága felé már ekkor hatalmas léptekkel haladó Napoleon, szives barátsággal rázá meg az ősz kezét, mondván: »te, s egyedül csak te voltál, a ki engem megértett.« (Alvinczi.)

En azonban azt hiszem, hogy a kedves »Népnevelő« becses olvasói mindannyian megértettek engem, mikor a gyermekek legszebb napjának: az első áldozás napját nevezém.

Szecséy Ferencz.

Lapszemle.

Az oktatásról egészségtani szempontból.

(Vége.)

Nem képtelenség tehát a nyelvtant tanítani akkor, mikor a gyermek még nem bírja a nyelvet? A természetes fejlődés menetéből ragadja ki az iskola a gyermeket és egyszerre más ultra tereli. A mai iskolai módszer nem érzéklés útján ismereti meg a világot a növendékkel, nem vezeti rá azokra a tényekre, melyekből a szabályok önként következnek, hanem kész szabályokkal, kész tanítételekkel szolgál, a melyek a könyv-nélkül tanulást tették szükségessé. Azt mondhatná valaki, hogy ez az okoskodás meg nem áll, mert hiszen sem az anyanyelvét, sem idegen nyelvet nem tudhat senki elsajátítani, ha könyv nélkül nem tanul. Ez az ellenvetés hiábavaló és a tények összetévesztéséből ered. Hallomásból és utánzásból tanulja meg a gyermek a hangokat, a szókat, melyeknek értelme lassanként érlelődik meg benne. Csak ilyen uton tanulnak a nagyok is más nyelvet idegen földön. Minden más módszer sikertelen. Fordítani meg lehet tanulni más uton is, de beszélni nem. A nyelvnek első rendeltetése az élő közlés. De ha valaki a fordítást tartja előbbrevalónak a beszédnél, akkor sem szabad eltérni a nyelvtanulás természetes módszerétől. De ninesen is rá semmi szükség, sem czélszerűségi, sem gyakorlati szempontból, mert könnyebben és gyorsabban tanulunk természetes uton, bármi legyen is a kitűzött cél.

De ha ebből az okoskodásból azt a következtetést vonná le valaki, hogy ne tanítsuk a gyer-

meket, ne küldjük iskolába, hagyjuk továbbra is szabadjára, ha az önképzés annyira czélrátörékvő és tudatos: az nagyon csalogódnék. Mert a mondatból nem az következik, hogy ne neveljünk, hanem, hogy helyesen neveljünk. És mivel a család, az iskola és a társadalom nevelő tényezők, mindhármokat olyan helyzetbe kell juttatnunk, hogy hivatásuknak a természetes fejlődés alapján megfeleljenek.

Az agyvelő homloki része (előagy) hét éves korban kezd fejlődni. A fejlődés szakában pedig a megterhelés egyértékes a megsemmisüléssel. Az agyvelőnek ez a része a gondolkodás székhelye, a miből következik, hogy hét-nyolcz éves gyermeket nem szabad rászoritani oly feladatokra, amelyek a gondolkodásra, az okoskodásra nagyon ránehezdednek. Böleselkedésre képtelen a gyerek. A káté és a nyelvtan böleselkedésre szorul: amaz a valóság, emez a nyelv filozófiája, tehát 8—9 éves gyerekek nem való. Szülők és tanítók sokszor tapasztalják, hogy a hat éves gyerek milyen nehezen boldogul az iskolában, a véletlenségből vagy szándékosan későbbben feladott hét-nyolcz éves pedig könnyebben halad. De azt is tapasztalják, hogy a kik hat éves korban jóval kitűnnek a többiek fölött, később nagyon leszorulnak. Ez a kimerülés, elsatnyulás következménye. Az elsőből lesznek az utolsók, az utolsóból az első, ha kikerülnek az életbe. Manap igaz ez a közmondás (? Szerk.), de ha a nevelés meg fog felelni az élettan követelményeinek, megdől, mert képtelenséget rejt magában.

Vajjon csak az első fokon, az elemi iskolában vezessük a gyermeket az önképzés útján? Vajjon a második fokon, a középiskolában, és a harmadik fokon, a felső iskolában, a recipiáláshoz, a töléserezéshez fogjunk? Nézetem szerint szem előtt kell tartani a természetes fejlődés szabályait minden fokon, az önképzés elvét kell fogantatni minden fokon. A módszert kell tehát minden fokon megváltoztatni. A mai módszernek az a sarkalatos hibája, hogy nem az erő kifejtésére vezet, hanem az erő elfajulására, továbbá hogy csak a tehetséges növendékek bírnak vele, de ezek is csak ideig-óráig, azután hamar kidőlnek. Minden módszernek pedig csak a közepes tehetségekre, a közepes emberre kell tekintettel lenni, nem pedig a kiváltságosakra, mert ilyen van legkevésbé. A mai módszer egyik kiváló fogyatkozása, hogy az ő segítségével nagyon nehéz megállapítani a közepes mértéket, mert a tanuló szenvedő állapotban van, csak befogad, cselekvő állapotban csak a tanító van, a ki közöl. Ha azonban az önképzés elvén épül fel az oktató módszer, akkor a tanító rögtön megítélheti, mire képes a növendék. A növendékek kiselejtezése, tehetségek szerint csoportosítása pedig szükséges, mert ez a haladásnak első feltétele a köznevelésben. Szervezeti baj lappang ott, ahol a gyermek könnyen és jó kedvvel nem tanul, vagy pedig a tanítás módszerében rejlik a baj. A kiselejtezéssel külön osztályba kerülnek az erősek, az épek, a tehetségesek, és különbe a gyengék. Ez az eljárás azért is nevezetes, hogy a tanító 20—25 növendéknél többet nem vezethet,

tehát a mai képtelen számok, a 100—120-as létszámok önként esznek.

A mai rendszerrel büntetés a lecke és börtön az iskola a gyermeknek, de még a felserdült is boldog, ha túl van az iskolán és tanuláson, sőt annyira eltelt velök, hogy a nyilvános életben örökre háttal fordít a tanulásnak. Ennek kettős oka van. Vagy megcsömörlött tőle, vagy pedig kimerült az idegzete, és agyveleje hosszas vagy tartós pihenésre szorul.

Dr. Legányi Gyula.

Irodalom és művészet.

Tanítók (tanítónők) jogai és kötelességei.

Az érvényben levő törvények, szabályrendeletek, rendeletek, utasítások, elvi jelentőségű határozatok és döntvények alapján összeállította *Dr. Szabó Mihály* Kolozsvármegye kir. segédtanfelügyelője. Szerző tulajdona. — Kapható szerzőnél (Kolozsvár, kir. tanfelügyelőség) 2 frt 20 krért; bolti ára 2 frt 60 kr. 330 lap. — Magyarország tanítói mindeig ideig szükölködtek oly kézi könyv nélkül, mely jogaikat és kötelességeiket rendszeresen tárgyalta volna, jelen művel ezen a hiányon is segítve van. A »Tanítók jogai és kötelességei«-ben szervesen és összefüggőleg, csoportosítva vannak feldolgozva a mai napig érvényben lévő összes törvények, szabályrendeletek stb. oly módon, hogy minden tétel után záró jel közt közölve van az illető törvény megfelelő szakasza stb. s így belőle a kellő felvilágosítás azonnal megszerezhető. Kellő áttekintéssel szolgál a mű mindazon rendtartási és vezetési nyomtatvány-mintákról, melyeknek használata kötelező. Egy szóval mindazon tudnivalókat öleli fel, melyek a tanítót nemcsak *állásánál*, hanem *személyénél* fogva is megilletik. — Elismeréssel kell adoznunk szerzőnek kiváló szorgalmáért és kitaratásáért, melylyel ezen rengeteg munkát létrehozta. Létrehozta pedig úgy, hogy dícséretünket tőle meg nem tagadhatjuk. Egyházi és világi hatóságoknak, úgy egyeseknek is a legmelegebben ajánljuk e nélkülözhetetlen könyvet.

— **Magyar történelmünk a ponyván.** Ismét megjelent három füzet a Böngérfi János szerkesztésében megindult életrevaló vállalatból. A 4. füzet címe: Szt. István a magyarok első királyának érdekes históriája. Tartalma: Szt. István apostoloskodása. Szt. Gellért. Szt. István Erdélyben és Bolgárországbán. Imre herceg. István király és gonosz rokonai. Bálványos vár. Az 5. füzet címe: Az első magyar királyok és rokonaik a m. k. hercegek viselt dolgai. Tartalma: Béla párviadala. III. Henrik kudarcza a Vértes alatt. Korona és kard. A cserhalmi ütközet. Nándorfehérvár ostroma. Salamon bujdosása és halála. — A 6-ik füzet címe: Szt. László magyar király világszép históriája. Tartalma: Szt. László király. A szegény ember és a király. Szt. László kutja. Szt. László pénze. Szt. László füve. Szt. László és a kereszties vitézek. — A szöveg jó magyarságu, népies, de mindenütt irodalmi színvonalon áll. A füzeteket kiadja a Rózsa Kálmán és neje könyvkiadó cég Budapesten. A füzetek ára 2 és 5 kr. közt váltakozik.

VEGYESEK.

A népoktatási törvény revíziója. A »Magyarországi Tanítók országos bizottság«-ának igazgatótanácsa a múlt héten két ülést is tartott, a melyeken a husvét másodnapján tartandó gyűlés előkészítésével foglalkozott. E gyűlés napirendjére első sorban a népoktatási törvény revízióját tűzte ki. A husvétii gyűlés napirendjére még a következő tárgyakat tűzték ki: 1. Az ismétlődő oktatás országos szervezése. 2. Az állami anyakönyveknek a tanítók általi vezetését kívánják-e valamely fontos közérdekek!? 3. A tanítói nyugdíj megállapítása körül tapasztalt sérelmek. Az igazgatótanács ülésén élénk és heves vita folyt, mintegy előhírnökeként annak a széleskörű mozgalomnak, mely a tanítóság körében megindul, különösen a törvény módosítása kérdésében.

Magyarok névben is. Az aradvidéki tanítóegyesület legutóbbi közgyűlésén elhatározta, hogy az ország összes tanító-egyesületeihez körlevelet intéz, melyben felszólítja őket arra, hogy a millennium alkalmára az összes idegen nevű néptanítók magyarosítsák meg nevüket.

Angol tanügy. Anglia és Skótzország 40 tanítóképzőjébe mintegy 700 növendék jár. A nagy tanítóhiánynak még most úgy segítenek, hogy a képezdében végzett vagy magán uton készült tanítók kivül olyanokat is alkalmaznak, kiknek semmiféle oklevelük nincs, sőt több mint 30.000 olyan segédtanító és segédtanítónő van, a kik maguk is tanulnak még. A képezdét végzett elemi tanítók fizetése a mienkhez képest briliáns. Angliában 115 (1300—1400 frt), Skótzországban 135 font (1500—1600 frt) sterlinget kap a férfi tanító, a tanítónő pedig 70 font sterlinget (800—850 frt) Anglia 4 főtanterületi igazgatóságra, ezek megint 80 kerületre vannak osztva. Körülbelül 100 tanfelügyelő mellé 70—80 segédtanfelügyelő van rendelve. Évzáró vizsgák nincsenek. A népiskolák legnagyobb része felekezeti jellegű, de a hittan sehol sem kötelező, sőt a szülőknek megvan az a joguk, hogy gyermekeiket ne ereszszék a hittani órákra, a mi bizony sokat levon az angoloknak a népoktatás iránt tanúsított érdeméből.

A soproni tanítók fizetésemelése. A soproni kath. konvent utóbbi közgyűlésén elhatározta az elemi iskolai tanítók fizetésének 10 százalékkal és hét idősebb tanító lakbérének 80 frttal való fel-emelését. E végből a konvent-adót 5 százalékról 7 százalékra emelte.

A husvét. Ebben az esztendőben meglehetősen korán lesz a husvét: márczis 25-én. Ilyen korán már nem egyhamar lesz husvét, ebben a században már egyáltalán nem, a jövő században csak egyszer 1951-ben, azután meg a 2035, 2046, 2057 és 2103 stb. években. Ismeretes, hogy a niczeai zsinat határozata szerint a husvét márczius 22. napja előtt nem eshetik. Márczius 22-én volt husvét az 1693, 1716 és 1818. években, lesz pedig ugyanakkor a következő esztendőkből: 1970, 1976 és 2144 stb.

A fél napi tanítás. *Sretvizer L.* fővárosi igaz-

gató tanító memorandumot dolgozott ki, melyben a melegebb hónapokban a fél napi tanítást sürgeti. A budapesti »Népnevelők egyesülete« az ügyet magáévé tette s ily értelemben kéri föl a főváros tanácsát. Lapunk e dologban már a múlt évben kifejtette álláspontját, ezuttal csak a pécsi »Néptanoda« szerkesztőjének e hírhez fűzött észrevételeit közöljük a következőkben: »Nem tartózkodom kijelenteni, hogy az esetleg itt-ott a rendestől eltérő állapotoknak ily módon való fölfuvasa többnyire nem annyira a gyermekek, mint inkább a tanítók érdekében történik s azért a magam részéről a tanítási időnek semminemű összeszorítását, tehát a »fél napi oktatást« sem helyeslem. Tanuljon a gyermek tünni, mert hisz az életben ugy is ezt tudjuk legkevésbé s aztán figyelemmel lehetünk mi az ilyen állapotokra az órarend készítésénél is; végre pedig a kávéházban is csak meleg van.«

A budapesti tanítók segélyegyesülete múlt héten tartotta évi rendes közgyűlését dr. *Verédy Károly* elnökle alatt. Az elnök szép megnyitó beszédben hangsúlyozta az egyesület áldásos céljait, melyeket évről-évre szebb eredmény koronáz. Az egyesület törekvésében a segélyzést minden irányban felkarolja: oly tagoknak, akik önhibájuk vagy súlyos betegség folytán jutnak sanyaru helyzetbe, kamatnélküli kölcsönnel nyújt segélyt. Az egyesület, mint évenként, a lefolyt évben is 11 szegény tanítónak 50—50 frt ösztöndíjat adott. Daczára a sok oldalra terjedő jótékonyásznak az alapok és adományok hálás segélye révén az egyesület vagyona a lefolyt évben kétezer forinttal gyarapodott.

A katolikus hierarchiáról a pápai évkönyv most megjelent legutolsó száma néhány érdekes adatot közöl. Kiténik ebből, hogy a bibornokok kollégiumának ez idő szerint csak 61 tagja van, hiányzik tehát a kollégium teljes számából, 70-ből, kilencz. A 61 bibornok közül 32 olasz, 7 franczia, 5 német, 3 osztrák, kettő pedig magyar. A magyar bibornokok tudvalevőleg *Vaszary Kolos* herczegprimás és *Schlauch Lőrincz* nagyváradi püspök. A szent kollégiumban ezenkívül még 4 spanyol, 2 portugall, 1 angol, 1 belga, 1 ir, 1 ausztráliai, 1 amerikai és 1 kanadai bibornok foglaltatik. A kollégium legfiatalabb tagja *Rampolla* bibornok, legidősebbjei *Mertel* bibornok és *Desprez toulousei* érsek. *Rampolla* 51, *Desprez* 85 éves. Ez utóbbi és *Mertel* idősebb a pápánál is, a többi fiatalabb nála. A katolikus egyház czimzeteseinek száma összesen 1254. Kilenczvenhárom püspökség ez idő szerint üresedésben van.

A világirodalom legnagyobb műve. A világirodalom legnagyobb munkája kétségkívül az amerikai szabadságharc története. *The War of Rebellion*, melynek kiadását ezelőtt huszonkét esztendővel határozta el a köztársaság s mely most közel áll a befejezéshez. A munka 120 nyolczadrét alakú kötetből áll; 89 kötet kész belőle. Egy-egy kötet vastagsága 7 és fél centiméter, 1000 lap terjedelmű

és 2000 dollárba került. A könyvet 11.000 példányban nyomtatják.

Versengés egy tanítói állásért. Nagyváradon — a napi lapok közlése szerint — a városi iskolások egy tanítói állást tölt be, a melyért hallatlan versengést visznek végbe. A pályázók száma nem kevesebb mint 54. Többen megvesztegetni akarták Dr. Sipos Árpád iskolaszéki elnököt, egész évi fizetésüket s utolsó vagyonukat oda ígérve neki, ha folyamodványukat pártolja, a mit Sipos természetesen indignációval visszautasított. Hja! A liberalismus szele!

Rövid hírek. *Hetyey Sámuel* primási irodagazgató esztergomi kanonokká nevezetett ki. Ad multos annos! — **Pályázati hirdetés.** Az Eötvös-alap gyűjtő- és kezelő-bizottságának pályázati hirdetése szerint a folyamodványokat a segélyekért folyó év július 10-ig kell beküldeni *Lakis Vendel* egyesületi titkárhoz (Budapest VI. ker. Ersek-utca 4. sz.) — **Megjutalmazott tanítók.** Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter a magyar nyelv oktatásában tanusított kitünő buzgalom elismerésül legutóbb 100 vidéki tanítónak és tanítónőnek 40—40 frtnyi jutalmat engedélyezett. Említésre

méltó, hogy a tanítók között többen vannak románok is. — **Zomborban** Brankovics pátriárka a tanítóképző intézet számára saját költségén diszes házat épített. — **Sok az eszkimó.** A szegszárdi selyemtenyészési felügyelőségénél szervezett irodatiszti állásra 300 pályázó jelentkezett. — **Vas megyében** 10 községben van alsófoku ipariskola 1425 tanulóval s 35 tanítóval. — **Óriási könyv.** A bengáliai Ázsia-társaságnak sikerült 3000 rupiáért (6000 frt) megszerzni a budhista vallás encyclopediájának, a Taugymnak egy példányát. A mű 225 kötetből áll, melynek mindegyike 1 1/2 méter hosszú, 7 decziméter vastag. A műnek ezen kívül még két példány van, az egyik Londonban, a másik Pekingben. — **Khinai könyvtár** árvereznek el e hó 20-án a Hotel Drout-ban, Párisban. Tudós urakat érdekelni fogja, hogy ez a könyvtár a francia akadémia elhalt tagjának, Hervey-nek hagyatékához tartozik. Az érdekes és ritka gyűjtemény számos kínai, vagy Kinára vonatkozó művészi és eredeti kínai kötésekkel ellátott műveket tartalmaz.

Felelős szerkesztő: Dr. Zelliger Vilmos.

Főmunkatársak: Bertalan Vince, Cenner Lajos és Lehotzky József.

Sternberg Armin és Testvére
ca. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi-út 36.
Saját gyártmányú mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása és hangolása szakszerű pontossággal eszközöltetik.
— Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

SÁSZ. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
ZIMBALOMVERŐFEJ.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

A „Columbus” cimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és czérnázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ara a verőpálcákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3. — és 3.50. — Külön a Columbus cimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Égyházi Érók Csarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 lap. — Ara 3 frt. (Sacerdotibus erga 10 sacra) bérmentes küldéssel. Kapható a szerzőnél Nagyszombatban, valamint lapunk kiadóhivatalában.